

Σε δύο διανυκτέριες
οι ήθηποι

Μετά τις άθροες διαγραφές που έκανε το ΣΕΗ, γίνεται όλο και πιο έντονη η συζήτηση για δημιουργία νέου σωματοειδών ήθοισιν. Και είναι κάτι που έπρεπε να το περιμένει κανείς, καθώς η κομματοποίηση του σωματοειδών του όποιου ήθους ή κ. Υψηλάντη είναι έντονη και προγραμματισμένη. Φυσικά, δεν είναι εύχρηστο μια τάξη εργαζομένων να διασπάται σε δύο συνδικαλιστικά όργανα. Ωστόσο, αν πραγματοποιηθεί τελικά η συγκρότηση νέου σωματοειδών, το ΣΕΗ θα έχει όρεξη τους καρπούς της τακτικής του, που και άλλοτε - ιδιαίτερα στην Θεσσαλονίκη - έχει δημιουργήσει την τάση για χωριστικές διαδόσεις.

Η «Ερωφίλη» αναβάλλεται

Είναι κρίμα που ένα από τα πιο ενδιαφέροντα έργα του εφετινού ρεπερτορίου του ΚΘΒΕ δεν θα παχθεί έφέτος. Πρόκειται για την «Ερωφίλη» του Χορτάλη, που ανάμεσα σε τόσους γενναίους μετρητές που είχαμε αποτελούσε μια ενδιαφέρουσα προμηνία. Τώρα, μετά από δυσκολίες που παρουσιάστηκαν για μια σωστή διανομή του έργου (δρίσκονται ερμηνευτές για τις επαναλήψεις, αλλά όχι για το καινούργιο έργο) το έργο αυτό δεν θα παχθεί έφέτος, αλλά μάλλον τον Οκτώβριο, πιθανώς εάν ενταχιστεί της επόμενης χειμερινής περιόδου.

Αδιόρατοι και πάλι

Συζητήθηκε έντονα στους κύκλους των λογοτεχνών: ενώ το κρατικό (πρώτο) βραβείο για το καλύτερο βιβλίο της χρονιάς συνοδεύεται από χρηματικό έπαθλο 300.000 δραχμών (τα χρήματα αυτά δεν φθάνουν ούτε για την έκδοση ενός βιβλίου) δίδονται πάλι από το κράτος 300.000 δραχμές για την καλύτερη έκδοση μαθητού. Σίγουρα η τα χρήματα που δίνονται στους βραβευμένους λογοτέχνες είναι λίγα, ή τα χρήματα που δίδονται στους μαθητές είναι πολλά.

Κι άλλα προστάζει ενθουσιαστικά

Για όσους δεν τό πρόσεξαν: το «Μακεδονικό Ουέλο» Θεσσαλονίκης δημιουργεί ειδικό τμήμα διδασκαλίας για τραγουδιστές όπερας και όπερετας, με κομητική και υπεύθυνο του τμήματος τον ήθοισιν Σίμο Ιωαννίδη, που έχει κάνει αισιόδεις και έχει εργαστεί στην όπερα. Είναι πολύ σωστή η κίνηση αυτή, ιδιαίτερα τώρα που τόσο προσοχή γίνεται για την δημιουργία όπερας στη Θεσσαλονίκη. Εκείνο, βέβαια, που θα πρέπει να σασφασθεί θα είναι να νινουν ολοκληρωμένες και ασπιν-

Με την εύκαιρία του τελευταίου έργου του Ο Βαφόπουλος και «τό τέλος» της ποιητικής του προσφοράς

Η έσωτερική περιπέτεια που κράτησε δεκαετίες

Τι σημαίνει όταν ένας ποιητής, ύστερα από μια ζωή άναμνησης με τον λόγο, αποφασίζει να σπάσει την πένα του, δηλώνοντας κατηγορηματικά ότι ήλθε «τό τέλος»; Αυτό το ερώτημα γεννιέται, καθώς διαβάσει κανείς την τελευταία (;) ποιητική δουλειά του Γ.Θ. Βαφόπουλου. Ο ίδιος λέει:

Στην αρχή ήταν ο λόγος. Αλλά ο λόγος, ντυμένος την αυθεντική φωνή της ποίησης, δεν ήταν παρά η άλλη όψη του νοήματος. Στην αρχή, συνεπώς, ήταν η ίδια η ποίηση.

Τώρα, λέει ο Γιώργος Βαφόπουλος, ύστερα από 66 χρόνια που υπηρέτησε την ποίηση, «θαρός από θλίψη κι απόγνωση, για όσα άλλοπρόσβαλα συμβαίνουν στον καιρό μας, φορτωμένος πικρές εμπειρίες... θραύω τον γερασμένο τούτον κόλαμο κι αποθέτω στα πόδια σου, μεγάλη μου ερωμένη, το μικρό κι άσημαντο ίσως τάλαντό μου, που ακόμα δεν έμαθα αν γνήσιο ήτανε ή κίβδηλο».

Τό ότι τό τάλαντο του Βαφόπουλου είναι γνήσιο, και παρά «τό τέλος» της συγγραφής εξακολουθεί να υπάρχει εάν πνευματική κατάθεση, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Ο Βαφόπουλος έχει, μάλιστα, τό προνόμιο να είναι ο πρώτος δειός ποιητής που γέννησε η Μακεδονία. Κατάγει από τη Γευγελή, όπου γεννήθηκε τό 1904, αλλά από πολύ νέος ζει και δημιουργεί στη Θεσσαλονίκη. Ποιήματα έγραψε γύρω στό 1920, αλλά τό πρώτο του βιβλίο «Τά ρόδα της μωρτάλης» κυκλοφόρησε τό 1931, τότε στό ξεκίνημα των «Μακεδονικών Ημερών». Με πολλές επιδόσεις από τον συμβολισμό, αλλά και από συγκεκριμένους Έλληνες ποιητές (Παλαμά και Κοδάφη κυρίως) η συλλογή εκείνη είχε έντονα τό έρωτικό στοιχείο και μαζί με την έμμετρη τραγωδία «Εοθήρ» αποτελεί την πρώτη περίοδό της ποιητικής καριέρας του Βαφόπουλου.

Η αποκάλυψη της «Προσφοράς»

Εκείνα τά χρόνια, στον

από άλλους. Ετσι, ο Βαφόπουλος θρέθηκε στην πρωτοπορία της ποίησης λίγο πριν τον πόλεμο. Από άποψη περιεχομένου ή μηνύματος, θά έλεγε κανείς πως ή μικρή εκείνη συλλογή αποτελούσε μία μορφή συμβιβασμού ή μετακίνησης άνάμεσα στον θάνατο και στη ζωή και δεν πρέπει να διαφεύγει τό γεγονός πως, ακόμη και σέ κείνες τίς τραγικές μέρες της ζωής του, ο Βαφόπουλος βυθιζόταν στό σκοτάδι του τάφου, αλλά στό βάθος διέκρινε κάποιο φώς, όπως φαίνεται καθαρά σ' ένα από τά ποιήματα.

Σε αναζήτηση του άνοήματος

Η επόμενη συλλογή του Γ.Θ. Βαφόπουλου, «Τό δάπεδο» θήκε στό 1951 και έδειξε ότι ο ποιητής ήθελε να μιλήσει για τίς εμπειρίες της ζωής του με πιο ψυχραιμία και μελετημένη σκέψη, ούσιαστικά να σκιαγραφήσει τον κόσμο του. Θά ήταν υπερβολή να πει κανείς πως ο ποιητής ζούσε σάν ένα άπομονωμένο άτομο. Ήταν διευθυντής της δηματικής βιβλιοθήκης, ζούσε μία ζωή όχι ξεκομμένου από την κοινωνία ατόμου, μετείχε στην πνευματική ζωή της πόλης και της χώρας. Ωστόσο, και «Τό δάπεδο» αλλά και ή επόμενη συλλογή του (ή μεγάλη νύχτα και τό παρόνθου) δείχνουν έναν άνθρωπο που θέλει να μείνει άποτραπυμένος, να σκέφτεται, να στήσει τον δικό του κόσμο και να προσπαθεί να επικοινωνεί μέσω ενός παραθύρου. Στο «Δάπεδο» υπάρχει μία άφθονία συμβόλων (τό δάσος, οι θύρες, ο γυάλινος κώδωνας, τό δάπε-

και ή επόμενη συλλογή, «Η μεγάλη νύχτα και τό παράθυρο» που θήκε μετά από σιωπή οχτώ χρόνων, αποτελεί μία πρόεκταση της ίδιας τάσης προς έπικοινωνία, αλλά πάντοτε κάτω από την κυριαρχία των φόβων, πάντοτε με πολλή περίσκεψη και προσεκτικά θήματα, αλλά και με την ίδια συμβολιστική διάθεση που με τά χρόνια έχει πλούτισει σέ πείρα και ούσιαστικότε-

κάτι πολύ στέρεο, που δεν θά λήξει εύκολα. «Η μόνωση τούτη είναι άπ' τό φόβο σου πλασμένη» λέγει σ' ένα στίχο του ο ποιητής, άποκαλύπτοντας τό έλατήριο του τρόπου της (ποιητικής) ζωής του.

Πικρή σάτιρα χαρακτηρίζει τίς επόμενες συλλογές του Βαφόπουλου: «Επιθανόλια και σάτιρες» τό 1966, «Τά νέα σατιρικά γυμνάσματα» τό 1975 και «Τά

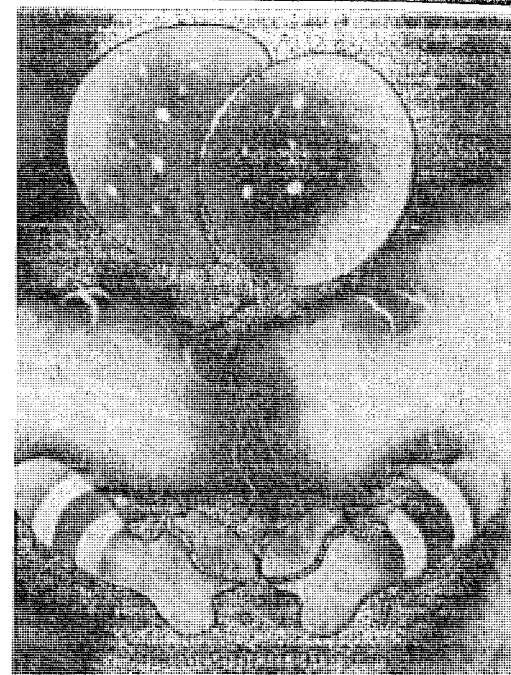

Ο ποιητής στα χρόνια της «Προσφοράς», τό 1939.

σαφές άνοιγμα προς φωτεινότερα ή πιο εύδιάκριτα στοιχεία ζωής και σχέσεων του ποιητή με τον κόσμο. Παράλληλα, ο Γ.Θ. Βαφόπουλος δίνει συγκεντρωμένες τίς παιητικές του συλλογές, αλλά, προπαντός, δημοσιεύει τον έναν μετά τον άλλον τους τέσσερις τόμους των «Σελίδων αυτόβιογραφίας», από τό 1970 μέχρι τό 1975, δείχνοντας πιά με σαφήνεια την θέση του σάν ατόμου και σάν ποιητή μέσα στην πόλη και στην χώρα, μέσα δηλαδή στον κοινωνικό περίγυρο. Η άπομόνωση έχει πιά τελειώσει, ή τουλάχιστον ύποβαμίστει, στά κείμενα αυτά, ή έρμητισμός δεν φαίνεται να έχει κανένα νόημα, ο ποιητής μιλάει σέ πεζό λόγω μέ άνεση και άποκαλυπτικότητας, ακόμη και για πολύ λεπτές στιγμές της ζωής του, και προσφέρει, έτσι, όχι μόνο την αυτόβιογραφία του, αλλά παράλληλα μία πολύτιμη ιστορία της πνευματικής και καλλιτεχνικής ζωής της Θεσσαλονίκης. Πρόσωπα και γεγονότα πρώτης ή και δευτερεύουσας γραμμής περνούν μέσα από τίς έκδοτικές σελίδες του βιβλίου αυτού, που ή συμβολή του στην ιστορία του τόπου, στην καταγραφή δηλαδή της ιστορίας, θά άποδειχθεί μεγάλη.

Και τώρα «Τό τέλος»

Θά άναρωτηθούμε και πάλι, γιατί «Τό τέλος»; Η πιά ή ανάγκη να δηλωθεί, να τεθεί σάν όριο; Αποτελεί μία κρίση αυτώντως ή κίνηση αυτή; Ούσιαστικά, βέβαια, δεν υπάρχει «τέλος» στην ποίηση και σέ καμιά ποίηση, άφού τό έργο ζει και λειτουργεί. Η Σοφία Αντριάκα, που έγραψε μία πολυσέλιδη μελέτη για τό έργο του Γ.Θ. Βαφόπουλου, σημειώνει υπό έπιλόγό της: «Ολόκληρο τό ποιητικό έργο του Γ.Θ. Βαφόπουλου μαρτυράει την πάλη άνάμεσα στον άνθρωπο, δηλαδή στην συγκεκριμένη ατομικότητα του ποιητή, και σ' ένα στοιχείο άπρόσωπο, που τον άναγκάζει να χρησιμοποιήσει τό χάρισμα της ποίησης, που τό δόθηκε, για να εκφράσει αλήθειες άπρόσωπες. Αν κρίνουμε από τίς προσωπικές παρεμβολές, ή πρόθεση του ποιητή ήταν να τραγουδήσει τον ατομικό του πόνο στη λύρα της ποίησης». Αν, όντως, είναι έτσι, τότε ο Βαφόπουλος με «Τό τέλος»

Από τά έργα της Χρύσας Τανανάση, που έκπιδεται στην γκαλερί «Κ.7».

Περίπατος στις έκθέσεις Γλυπτά και ζωγραφική του Λεωνίδα Καλαμάρα

Ημερολόγια με πίνακες μεγάλων ζωγράφων μας

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι ή άναδρομική έκθεση του έκ Φλωρινής γλύπτη και ζωγράφου Λεωνίδα Καλαμάρα, που λειτουργεί στην πινακοθήκη του μεγάρου της Στειρίας Μακεδονικών Σπουδών.

Ο Καλαμάρας παρουσιάζει όχι μόνο γλυπτά, αλλά και πίνακες του και σχέδια, έργα που τό παλιότερο έχει δημιουργήσει τό 1932 και τό πιο πρόσφατο τό 1985. Έχουμε δηλαδή μπροστά μας μία καλλιτεχνική προσφορά είκοσι και πλέον χρόνων, ή τουλάχιστον χαρακτηριστικών δειγμάτων της. Τά γλυπτά αποτελούν μόνο τό ένα τρίτο των επιτελεμένων έργων κι αυτό υπόδηλνει μάλλον ότι ο καλλιτέχνης δίνει σημαντική βαρύτητα στην έπίδοσή του στη ζωγραφική. Τά γλυπτά που έκπιδονται είναι όλα μικρών διαστάσεων, έχουν δημιουργηθεί από τό 1970 κι έως και παρουσιάζουν άπολυταίως ανθρώπινες φινιούρες, μοναχικές ή σέ συμπλέγματα. Στά μπροτζίνα αυτά έργα του Καλαμάρα θαυμάζει κανείς ή δύναμη των σωμάτων, ή σιγουριά με την όποια στηρίζονται στό έδαφος, την άνάτασή τους, αλλά και την τάση τους για άσκηψη. Όλοι οι κορμοί (ή σχεδόν όλοι) δείχνουν να θρίσκονται σέ ένα τέντωμα, που έξυπακούει έσωτερική δύναμη και κίνηση. Τό πρόσωπο και τό χαρακτηριστικά τους δεν άπασχολούν καθόλου τον Καλαμάρα - κι αυτό κάτι υπόδηλνει.

Τά ζωγραφικά έργα του Καλαμάρα είναι στην πλειοψηφία τους έλαιωγραφίες, ενώ δεν λείπουν και τά σχέδια. Οι έλαιωγραφίες περιλαμβάνουν μία σειρά από τοπία, όσιου τό έντονο χρώμα παίζει καθοριστικό ρόλο, και μία σειρά άνω προσωπογραφίες (ανάμεσά τους και δύο αυτοπροσωπογραφίες) που λιγότερο κερδίζουν τον έπισκέπτη της έκθεσης. Δύο ή τρεις πίνακες άποτελούν ούσιαστικά θρίαμβο του χρώματος (κυρίως στό κόκκινο) με κάποια ψήγματα άντικειμένων να περνούν μέσα στις ελόχρωμες έπιφάνειες. Η ζωγραφική του

πολύ σωστή ή κίνηση αυτή, ιδιαίτερα τώρα που τόσο προσπάθεια γίνεται για την δημιουργία όπερας στη Θεσσαλονίκη. Εκείνο, βέβαια, που θα πρέπει να διασφαλισθεί θα είναι να γίνουν ολοκληρωμένες και σύγχρονες σπουδές ώστε οι απόφοιτοι της σχολής αυτής να μπορούν δικαστικά να αποτελέσουν στελέχη του σύγχρονου μελοδραματικού θεάτρου της Θεσσαλονίκης.

Χωρίς ποίηση δεν γίνεται

Αναστώνης και πάλι στους κύκλους των Ελλήνων κινηματογραφιστών, των σκηνοθετών από το νεοεπίθετο της Μελάνιας που τον κινηματογράφο. Και άνοιξε σ' όλες τις αντιρρήσεις, που είναι πράγματι καιρες, ξεχωρίζει πανερίο το παράδοξο πως δεν γίνεται καμιά παράθεση για την δημιουργία μιας καλλιτεχικής σχολής κινηματογράφου. Είναι, αλήθεια, εκπαιδευτικό το φαινόμενο και χώρα σαν την Ελλάδα του 1986, να μην έχει μια τέτοια σχολή, που παρόμοιες λειτουργούν εδώ και δεκαετίες σ' όλες τις γειτονικές χώρες. Ο ελληνικός κινηματογράφος έχει δείξει πως διαθέτει δεξιότητα ταλέντα στον χώρο της έβδομης τέχνης, αφού έχει κατακτήσει και διεθνή θράσεια από την εποχή του Νίκου Κούνδουρου άνω. Αλλά τα αποτελέσματα θα ήταν άκρως μεγαλύτερα αν είχε ίδρυθεί και λειτουργήσει μια σωστή κινηματογραφική σχολή. Ποτέ δεν είναι άργα, ύστερο.

Σ' αγαπώ, τί όμορφη πού είσαι; Θά με παντρευτείς; καμία δέ με παίρνει γιατί;
—Εμένα μ' αγαπάς Γιάννη;
—Σ' αγαπώ, τί όμορφη μάτια πού έχεις;
—Ποιαν από τις δύο αγαπάς;
—Και τις δύο.

Σίγουρα θιγόνταν ή μία, όταν δήλωνε πως αγαπάει και την άλλη. Σε έρωτήσή τους, ποιά είναι πού όμορφη, δεν άπαντούσε. Φάνει να είσαι έρωτευμένος, έλεγε ο Βίκτωρ Ουγκώ. Δέ χρειάζεται να σ' αγαπούν. Κορίτσια είμαι γιά παντρεία, έχω και μισό λεωφορείο, φώναζε τις περαστικές. Σ' αγαπώ, πετούσε τη λέξη και γυρνούσαν τα κορίτσια χοχανίζοντας. Σταματούσε έναν άντρα και ζητούσε ένα τσιγάρο, και πρόσθεσε. Όλα τα κορίτσια μ' αγαπάνε. Δώσε τώρα να πιά και έναν καφέ. Κυκλοφορούσε από τό πρωί μέχρι τό θράδυ μέσα στην αγορά και φώναζε σ' αγαπώ! Είμαι ή όμορφόπαίδο.

Κανείς δεν μπορούσε να τόν κατατάξει στους τρελούς που ήθελαν όσμοιο, ή στους επικίνδυνους που χρειαζόνταν τρελοκομείο. Θά μπορούσε να τούς συμπεριλάβει στους λειψούς. Στους ελαφρόμυαλους ή ακόμα στους χοριτάμενα χαζούς, που όλοι εύχαριστούνται να τόν πειράζουν, θεωρώντας τις άπαντήσεις του, τυχηρή άποκαλυπτικές και άληθινές. Στις κηδείες κρατούσε τό έξαπνοίμα μαζί με δύο άλλους της ίδιας πνευματικής κατάστασης. Τό τριο αυτό, όσο θλιμμένος και άν ήσουν θλεπόντας τό, γελούσε κρυφά ή οδύλων τόν πόνο σου, ή παρούσια του. Πέρα από όλα ήταν οσβαρόι, εύλογοί και πιστοί. Είχαν πρόβλημα με τό θήμα τους και τό ρυθμό που πότε - πότε ξεχνιότανε και χαλούσανε κωμικά την τριόδα.

Γιά έναν καφέ και γιά ένα πενήνταρικο, πήγαινε αέ κάθε κηδεία ή Γιάννης.

Πάει οι αυτός.
Ποιάς αυτός; ρωτούσε ο άλλος που σίγουρα θά μάθαινε ποιός πέθανε από τό Γιάννη.
—Εκείνος πού έκανε τό σμύδριο. Ο γέρος της Μαρίας. Εκείνη πού παντρεύτηκε τόν... πού έχει δύο κορίτσια...
—Κατάλαβε, έλεγε γιά ν' άλλαξει.

Μάλλς τοιγυκαλλούσαν άγγελήτρία θανάτου, όποιαν έβρισκε τόν περσένε και τόν παρακαλούσαν νά πάνε κοντά να τόν διαβάσει ποιός πέθανε. Δεν άπεληζόνταν από αυτόν που τόν έαποστείλανε. Επέμενε να κάτεται εκεί, δίπλα στην κόλπο της ΔΕΗ και να καλεί κάθε περαστική να τόν διαβάσει τό όνομα. Κόποιος τού έκανε τό κατίνα. Τροβήσε κατ' εδύλεαν στό σπύτι.

Είχε αύξημένη παραπληρητικότητα, μειωμένη κρίση και ήταν σπυροπηκτικό κατόχρησος. Αλλόθωρος, με σκόλισμα και κύφωση, άδυνατος, με μία μόνιμη κλίση του λαμού στό πλάγια και λιγοστά σάλα να στάζουν από τό σαγόνι του. Οι δικοί του είχαν τί σειρά τους και τόν φρόντιζαν λίγο πολύ. Ήταν νοικοκυραίοι και δεν τόν στερούσαν ορεχόν τίποτα, άλλά... Ο Γιάννης ήταν άπαλαγαμένος από τό στρατό, τί δουλειά και τί γράμματα. Και όπό κόβε κοινωνική υπέρωρηση. Μακάριοι οι ψαχού ν' πνεύμιοι. Κοιτώντας τόν, πότε πότε προσεχτική, άναρωτιόσαν μήπως είχε δικία ο Δαρβίνος. Σάν άνθρωπος τού Νεδαντερταλ έμοιαζε. Πλησίαζε τά ξέφιντα, και φαινό-

να προσπαθεί να έπικοινωνεί μέσω ενός παραθύρου. Στο «Δάπεδο» ύπάρχει μιά άφθονία σμυδών (τά δάσος, οι ύθρες, ο γυδάνιος κώδωνας, τό δάπεδο, ο καθρέφτης κ.ά.) που όλα περιχαράκωνουν έναν κλειστό χώρο, όχι τόσο μιν φανκλή, όσο ένα καταφύγιο, όπου ο Βαφό- πούλας έχει τήν άποψη να δια- νοείται ψύχραιμα και να έκφρά- ζει τό διανοημάτό του. Υπάρχει ένας σαφής έρμητισμός στην συλλογή αυτή, άλλά και μιά άτμοσφαιρα καί ποιητική λει- τουργία που φέρνει μνήμες από τάν μυθικό κόσμο τού Πόε. Μό- νο ένα παίημα, «Η έλεγεια τών άδελφών», καρπός σκέψεων και αίσθημάτων που γέννησε α τότε έμφύλιος πόλεμος, δείχνει την τάση τού Βαφόπουλου να βρει τόν άλλο μισό έαυτού του στά άδελφία του. Γράφει:

Όταν θγαίνω τό θράδυ
στό ξάγαντο τούτο,
νά προσμένω τ' άδελφια
μου να ρθουν πού
φύγαν,
τών θημάτων σου άκούω
τό περπάτημα
στό ρυθμό τών δικών μου
θημάτων.

Στό «Ξάγαντο» θγαίνει τώρα ο ποιητής γιά να συνταιριάξει τά θήματα του, την πορεία του, στό θήματα αυτών που έφυγαν. Ο πιο ισχυρός στό ζώντανα τά όντα είναι ο θάνατος και μόνι κατάνε όταν αυτό συμβαίνει, μέσα από μάτια γιά μιά λάμψη μιά νεκρή φωτιά, μόνο άφουγκράσου μιά μιά λέξη που άπ' τό χείλος ψυθιριέται ή δεν θγαίνει. Όχι δεν είναι ο θάνατος ή σιωπή καθόλου. Απλώς σημαίνει γιά ξέμνια καμώματα πως δεν μπορεί τί φλαρία, δεν νοιάζεται ή άν διαπρέ κάποιος πνοή. Νά δεις τά γοργά δάχτυλα τόν τρόπο που κινούνται στιγμές άπαρητήρες - τά λόγια ή τό έρωτικό και τό χαϊδεύόμενα σαν πάγος που είναι κρύα κρύο και τό φεγγούδλημα τού άραβάνου είναι συχνά. Θάνατος είναι τό σπαθί που κρέμεται από μιά λαστιχά ή άλλο δεν είναι αυτή ή κλωστή από την άόληση ή είναι τό δικό σου κεφάλι που άπειλεί.

Από τις προσωπικές παραρ- λες, ή πρόθεση τού ποιητή ήταν να τραγουδήσει τόν άτομικό του πόνο στη λύρα της ποίη- σης». Αν, όντως, είναι έτσι, τότε ο Βαφόπουλος με «Τό τέλος» του μάς λέει ουσιαστικό πως ο άτομικός αυτός πόνος έχει έκ- φραστεί έπαρκώς.

Διαβάζοντας την τελευταία του ποιητική συλλογή, «Τά τέ- λος», διαπιστώνει κανείς μιά τό- ση τού Βαφόπουλου, να συνομι- λήσει με κάποιους όμοιους του (Σκίτ, Κεϊτε, Πίτσο) ή να δώσει τις έντυπώσεις του από στιγμές δραματικές, όπως από τό απο- τέλεσμα τών σεισμών της Θεσσαλονίκης, τού άναμνησμού τών Εβραίων στό Αουσβιτς ή τό πάθη τών κατοίκων τού Λιβάνου, γενονότα με πιά έξωτερική σημασία, γνωστά, διαφωτισμένα από τή καμμερινή πληροφό- ρηση. Νά σημειώνω αυτό όπό ο ποιητής δεν θέλει πιά να μιλή- σει γιά τόν έντικό κόσμο; Όχι, όντως, συμπληρώθηκε ή έσωτε- ρική όδυνή του περιπέτεια και άναστήση τού ποιητή και, κατά συνέπεια, δεν έχει πιά λόγο συνέχισης της ποίησής του; Όπως και να 'ναι, ο Βαφόπουλος σπόζει, όπως λέγει και ο ίδιος, την πένα του, όλοκληρώνοντας ένα έργο που άπατελεί σημαντι- κό κεφάλαιο της ποίησής του αιώνα μας.

Πο ξένο ποίημα

Μέριλ Μούρ
Παράινεση
Ο πιο ισχυρός στό ζώντανα τά όντα είναι ο θάνατος και μόνι κατάνε όταν αυτό συμβαίνει, μέσα από μάτια γιά μιά λάμψη μιά νεκρή φωτιά, μόνο άφουγκράσου μιά μιά λέξη που άπ' τό χείλος ψυθιριέται ή δεν θγαίνει. Όχι δεν είναι ο θάνατος ή σιωπή καθόλου. Απλώς σημαίνει γιά ξέμνια καμώματα πως δεν μπορεί τί φλαρία, δεν νοιάζεται ή άν διαπρέ κάποιος πνοή. Νά δεις τά γοργά δάχτυλα τόν τρόπο που κινούνται στιγμές άπαρητήρες - τά λόγια ή τό έρωτικό και τό χαϊδεύόμενα σαν πάγος που είναι κρύα κρύο και τό φεγγούδλημα τού άραβάνου είναι συχνά. Θάνατος είναι τό σπαθί που κρέμεται από μιά λαστιχά ή άλλο δεν είναι αυτή ή κλωστή από την άόληση ή είναι τό δικό σου κεφάλι που άπειλεί.

(Μστ. Στεφ. Καταρημή)

τοπία, όπου τό έντονο χρώμα παίζει καθοριστικό ρόλο, και μιά σειρά από προσωπογραφίες (άνόμεοι τους και δύο αυτοπροσωπογραφίες) που λιγότερο κερδίζουν τόν έπαικτητή της έκθεσης. Δύο ή τρεις πίνακες άποτελούν ουσιαστικά θρήσμο τού χρώματος (κυρίως στό κόκκινο) με κάποιια φήματα άντικείμενα να πλέουν μέσα στις άόλαχμες έπιφάνειες. Η ζωγραφική τού Καλαμάρα κρύβει κι αυτή μέσα της μιά δύναμη που ύπογραμμίζει με τά έντονα χρώματα. Φυσικά, ο έπαικτητής κερδίζει περισσότερο από τά γλυπτά. Γενικά, μιά έκθεση που ήλυν την χάρη κανείς.
Γιά λίγες άκόμη ήμέρες θά λειτουργεί στό «Βελλιδείο» ή έκθεση γελοιογρα- φιών τού Φωκίωνα Δημητριάδη που συγκεντρώνει μεγάλους άριθμούς έπισια- πτών. Στην έκθεση αυτή, που περιλαμβάνει πολλές δεκάδες στίπας τού δέχαστου γελοιογράφου, θλάνει κανείς την ιστορία μιάς σημαντικής εποχής της μεταπολεμικής μας ιστορίας (1955 - 1967) όπως την έχει άποδώσει τό πνεμά τού Δημητριάδη: τό χρόνο της πρωτοπορίας τού Καραμανλή (πρίν τί χούντα) τόν άνένδοτο, την άποστασία και, παράλληλα, τις έξελίξεις τού Κυπριακού και μερικόν διεθνών γεγονότων και κρίσεων. Μιά έκθεση με πολύ ένδιαφέρον και πολύ πρωτοτυπία.

Καλλιτεχνικά ήμερολόγια

Από πολλά χρόνια συνθίζεται να εκδίδουν μεγάλοι όργανισμοί, οικονομικοί, καλλιτεχνικά ήμερολόγια. Τά τελευταία χρόνια, ίσως, λόγω λιτότητας, ο άριθμός αυτών τών έκδόσεων έχει περιοριστεί, άλλά παραμένει πάντοτε άπρόσποροικός.
Γιά τό 1986 ή Εθνική Τράπεζα έξέδωσε ένα ήμερολόγιο τού τοίχου με έργα ζωγραφικής νεοελλήνων καλλιτεχνών που άνήκουν στην πιννακοθήκη της. Ετσι άπέλαμμε, αέ πολύ καλή έκτυπωτική άπόδοση, πίνακες τού Ιωακωβίδη, τού Λύτρα, τού Παπαλαούκα, τού Κονεβίνου, τού Αργυρού, τού Αστεριάδη, τού Βυζάντιου, τού Γουναρόπουλου, τού Βολανδή, τού Οικονόμου, τού Χριστοφά και τού Βικιάτου, που ή σειρά τους καθορίζεται από τά θέματα τού πίνακα αέ συνδυασμό με την εποχή. Γιά μιά άκόμη φορά ή Εθνική Τράπεζα μας δοθηκε αέ ένα πνισιασμα πούς την νεοελληνική ζωγραφική, ένα πνισιασμα μάλιστα που γίνεται καθημερινό, μέσα στό σπύτι μας ή στό γραφείο μας.
Η Εμπορική Τράπεζα στό ήμερολόγιο της τιμεί κι αυτή την ελληνική ζωγραφική, άλλά δίνοντας πίνακες ένός μόνο ζωγράφου, τού Γιώργου Μανου- σση, και με ένα μόνο θέμα, την Αθήνα. Τό έργο τού Μανουσση ένα είναι φιλοτεχνήμενο πρίν τόν πόλεμο και μερικιά πρίν είκοσι χρόνια) δίνουν μιά μορφή της Αθήνας, που δεν ύπάρχει πιά, παλιά στίπια και άρχαιοκραίες χώρους, άλλά και μνήμια που στολίζουν άκόμη την πρωτεύουσα. Σημαντική, λοιπόν, καλλιτεχνική προσφορά και τό ήμερολόγιο της Εμπορικής Τράπεζας.

—Σθό' τό φώς, έλεγε και γελούσε άνακας όπως ήταν.
Όταν περνούσε καμία έντυπωσιακή γυναίκα από κοντά του, έλεγε στόν παρασυρόμενο έπίπτα του: —Καλό κομμάτι αύτή! Μ' αγαπάει. Ο, ώχ κοίτα πρμά!
Η προθυμία του να έξυπηρετήσει κάποιον ξεπερνούσε ένκευρι- στικά τό όρια.
—Έχεις τίποτα να πώ στο σπύτι; Δώσε ένα τσιγάρο. Δώσε να πώ κι' έναν καφέ.

Τό ελληνικό διήγημα

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΣ

Τού Αλέξανδρου Παωλίδη

Μεταμόρφωση.
—Και πολλές άλλες λέξεις δεν μπορούσε να τις άθρώψει όπως π.χ. τό χωριό Μαυροπλανάκι που άνγόκααν δελεάζοντας τόν με ένα καταστροφικό και μέχρι ένα χιλιακό να τό προσφέρει, μιά δεν τό κατόφεραν. Νερόπαντα και έρευνα.
Τό κενό που ένωθε μέσα του και τί μοναξιά γύρω του δεν την άνέχονταν και φαινόταν να θλίσεται γιατί δεν είχε να κάνει κάτι, δεν ήταν τίποτα, δεν δούλευε πουθενά, και δεν τόν παντρεύονταν καμία, κι άποφάσισε, παρ' όλο που τόν μάλωναν και δισανασχέτουσαν γιά την είδηση τού θανάτου ένός ανθρώπου, αυτός στην άπόγνωση πού ένωθε, γιατί έπρεπε να λειτουργήσει, να κάνει κάτι, πήγαινε αέ κάποιον γνωστό του ή έρχανε τό νεό.
—Τάμιαθε, τόν φέρανε.
—Ποιαν φέρανε πάλι;
Εξηγούσε ο Γιάννης πως καθότανε κοντά στόν Άγιο Γεώργιο, εκεί που είναι τό σπύτι τού κρεσπώλη και τρέχα γύρευε. Η κηδεία θά γίνει αύριο, έλεγε.
—Αστοδιάλοο αέ θαρέθηκε, φύγε από τό μάτια μου, έπιτέλους. Εσύ πότε θά πεθάνεις να γλιτώσουμε;
—Χαζός είμαι να πεθάνω.
Κατά τό Γιόννη μάνα οι χαζοί πεθαίνουν.
Άλλες φορές καθότανε ώρες άλόκερες στό καφεείο μόνος του και τό ρωτούσε.
—Γιάννη τί έχεις;
—Καιρός είναι να παντρευτώ.
—Γιατί δεν παντρεύεσαι;
—Δέ με παίρνει καμία, έλεγε και σιωπούσε άποστρέφοντας τό κεφάλι του με την τραγική έπίγνωση πως ήταν γεγανός αυτό.
—Γιάννη μπορείς;

Από τόν έρχομό στην μικρή μας έπαρχιακή πόλη, παλιών κατοίκων, που έλειπαν χρόνια, δεν γλίτωνε κανείς. Έτρεχε σ' άποιο μαγαζί τόν δέχονταν με καλοσύνη, ν' άναγγείλει την άφιξη τού Σωτήρη.
—Ηρεο ο Σωτήρης της Τούλας.
Τό νεό αυτό, τό έλεγε με τόση εύχαρίστηση που τρέχαν τά σόλια του. Κι άκόμια ήθελε να δοθηθεί όποιαν ξένο έβλεπε να κατεβαίνει από τό λεωφορείο. Μιά μέρα, προθυμώθηκε να μεταφέρει τις θάλασσες δύο κοριτσών κι έμεινε στην ιστορία ή γιάφα του.
—Από πού είστε κορίτσια; ρώτησε.
—Από τή Πάτρα, είπε ή μία.
—Καλή κατάλα πό είστε ποιάνες, πάμε είπε, παρασυρμένος από τήν μαντόμα κάποτε στά καλά σπύτια που τό όνομό της ήταν Πάτρα.
Γιά πολλά χρόνια ο κόσμος τόν θαρέθηκε να άναγγέλλει τό θάνατο των ανθρώπων, και μν έχοντας τί να κάνει και με τί ν ασχοληθεί τό γύρισε στους γόμους και στά θοφίσια.
—Σήμερα παντρεύεται ή θανούλα τού Κορίπ. Αυτός που κολλάει τά ψυγεία. Ο γάμος θά γίνει στην έκκλησία.
—Σέ παιά έκκλησία, τό ρωτούσε και δεν μπορούσε να πεί στη

Ολα τά είχε και όλα τού τάδιναν από τό σπύτι, άλλά έκει τέλειωνε ή ιστορία του. Εξουδετερωνόνταν κάποιον άνό- γηκη τού άκόμια περισσότερο και ή συμμετοχή του στό πάρε δώσε. Δεν έπαρνε όλόκληρο πακέτο όσο κι άν έπέμενε. Είχε τό πρόγραμμά του.
Από τό πρωί μέχρι τό θράδυ μιά ζητούσε είσοι και τριάντα τσιγάρα γιά να περάσει ή ώρα. Αν οι τριάντα τόν έδιωχναν, θά πετύχαινε άλλους τριάντα γιά να γιομίσαι ή μέρα. Δεν έληγιόταν άλλως ή άρνησή του να δεχτεί ένα πακέτο. Ίσως και ύποσυνείδητα να τού φαινόταν και πολύ μεγάλη ή άπατήση του. Στά κατάβασα της ψυχής του, αισθανότανε την άνάγκη αυτής της έπικοινωνίας με τούς άνθρώπους κι από τό μαύρα ήμερώματα έτρεχε πάνω κάτω να μιλήσει με όλους, να τούς έννημερώσει, να τούς πληροφρήσει ποιός πέθανε, ποιός παντρεύεται, ποιός πρθε και ποιός έφυγε. Αισθανότανε χρήσιμος. Πολυάσχολος ή έξυπνητικός. Ήταν τόσο συμπαθητι- κός, τόσο εύγενικός και διασκεδαστικός που δεν σού προέδινε τή θλίψη γιά τήν κατάντια του. Κυκλοφορούσε μέσα στην κοινωνία των ανθρώπων που θάόνταν, εργάζονταν, παντρεύονταν, γεννούσαν, πεθαίνουν, ταξίδευαν και ή Γιάννης παρ' όλη τη διανοητική του καθυστέρηση, χώνονταν άνάμεσά τους γιά να τούς ύπενηθμισει ότι σήμερα γιορτάζει ο Σάββας και πήγε, άλλά δεν ήταν κανείς στό σπύτι. Ήταν φορές που δεν τού έδινε κανείς σημασία και τότε ήταν που ένωθε την τραγική άπομύνηση που σού ράγιαζε την καρδιά. Κι έλεγε θεέ μου, έγω γιατί να είμαι δυστυχισμένος;
Ανήμερα τών Χριστουγέννων δεν κυκλοφορούσε κανείς στους δρόμους. Επτός από τό μαγαζάκι, ήταν κλειστό και τό περλιπτερο. Ο Γιάννης βγήκε στην αγορά κι έψαχνε ανθρώπους. Ο πρώτος που είδε να έμφανίζεται σπρίθωντας από ένα στενό, έτρεξε χαρούμενος επάνω του και πληροϊκτόντας τόν, τόν άπλωσε τό χέρι.
—Χρόνια πολλά.
—Χρόνια πολλά, τού είπε και τόν άπέφυγε. Ήταν άγνώστος.
Σέ λίγο είδε να διασχίζουν τό δρόμια μία μάνα με την κόρη της που προφανώς πήγαιναν στην έκκλησία.
—Τι όμορφη πού είναι ή κόρη σου; Θό με κανείς γαμπρός;
—Βεβαίως είπε χοχανίζοντας ή μόνα με την κόρη της.
—Έχω έτοιμο και τόν κομπόδο, είπε ο Γιάννης και έξερσε να τούς εύχηθεί χρόνια πολλά και πρθε τό κατόπι τους.
—Χρόνια πολλά, σ' αγαπώ, και γύρισε ψάχνοντας και άλλους ανθρώπους να τούς πεί πόσο ταύς αγαπάει και τά τους εύχεται χρόνια πολλά.